

ПРОФЕСИЈА ТЕЛОХРАНИТЕЉ

За разлику од слике „креиране” у филмовима, то нису горостасни, намрштени људи у црном који прво потежу оружје „па касније постављају питања”. Они не пуцају у масу људи док њихова зрна холивудски прецизно погађају искључиво „лоше момке”. Они прате посебне процедуре које се годинама усавршавају. Код њих нема вишка храбрости или импровизације.

Најважније је да чувана личност буде заштићена и да нико не примети обезбеђење у њеној близини.

Пратиоци увек имају одговорност према грађанима и настоје да их не угрозе. Морају бити смирени, да не одају нервозу, стрес или умор, да у одређеном тренутку одреагују брзо и ефикасно. Ако погрешно процене, употребе оружје, повреде или усмрте некога, сносиће последице, изгубиће посао и завршиће „иза решетака”.

ЖИВОТ

Крајем априла, на површинском копу „Тамнава – Западно поље” у Рударском басену „Колубара”, на отвореном простору, одржана је свечана седница Владе Србије којој су присуствовали премијер и министри, запослени у „Колубари” и бројне новинарске екипе. Премда је место одржавања седнице било несвакидашње, њихова безбедност ни у једном моменту није била угрожена. Све време посматрале су их очи специјално обучених припадника јединица чији је основни задатак да одређеним личностима „не фали ни длака с главе”. Оваквих и сличних активности, у Србији и свету, из дана у дан је све више.

„Одређена личност”, како гласи бироктарски назив заштићено лице, јесте особа којој су надлежни државни органи одредили да буде под мерама безбедносне заштите. Потреба за заштитом таквих личности јавља се када и прве информације о угрожености њиховог живота. Држава је, стога, основала специјализоване установе и организације чија ће обавеза и задатак бити управо за-

Пошћуковник Дејан Миликић

На опрезу

штита безбедносно угрожених личности. Посао непосредног обезбеђења обухвата скуп мера, радњи и поступака којима је загарантована сигурност штићених, с циљем да се открију и спрече активности усмерене на угрожавање њиховог живота.

У исто време под непосредном заштитом функционише више стотина људи – актуелних и бивших државних функционера, личности из правосуђа, спорта, медијских структура... У Србији је прописано да право на заштиту имају председници Републике, Народне скупштине и Владе, поједини министри, страни државници, као и одређене особе од високе важности. Њих обезбеђују припадници МУП-а, БИА, ВОА, Војне полиције и јединице Војске Србије.

Нашу државу посетили су председник Руске Федерације Владимир Путин, амерички државници Џозеф Бајден и Хилари Клинтон, премијер Албаније Еди Рама и бројни инострани државници чија безбедност на територији Србије ни у једном тренутку није била угрожена.

Да посао обезбеђења одређених личности и објеката није нимало лак, нити да свако ко пожели може да га обавља, за магазин „Одбрана“ објаснили су заменик команданта батаљона војне полиције специјалне намене „Кобре“ потпуковник Дејан Миликић, помоћници начелника Управе за обезбеђење одређених личности и објеката МУП-а Петар Богдановић и Драган Грујић и Драган Џамић из Команде САЈ-а и руководилац групе у тиму Д, такође САЈ, старији заставник полиције Дејан Никитовић.

Ко су телохранитељи?

Саговорници углавном не воле да употребљавају термин „телохранитељ“, сматрају га „изношеним“ јер данас, како тврде, чак и многе естрадне звезде имају „непосредну заштиту“. Нажалост, наглашавају, због тога је смисао обезбеђења важне или одређене личности на неки начин обесмишљен.

Уредбом о одређивању послова безбедносне заштите одређених лица и објеката одређено је ко обавља те послове. Ко ће кога да штити одређује Биро за координацију служби безбедности, који прикупља информације, процењује угроженост одређеног лица или објекта и доноси одлуку.

Селекцији кадра у „Кобрама“ претходи конкурс на који могу да се пријаве професионални припадници Војске Србије, уз обављен лекарски и психолошки преглед, различита тестирања, безбедносну и проверу физичке способности. Најбољи се позивају на селективну обуку у трајању од 21 дан ради избора задовољавајућег кадра.

– Последњих година 10 одсто пријављених заврши селективну обуку, што је на нивоу светског просека специјалних јединица. Бирамо припаднике који имају предиспозиције да испрате све обуке, посебно противтерористичку, а потом издвајамо кандидате који имају квалитет за бављење безбедносном заштитом – објашњава потпуковник Миликић.

Богдановић истиче да сви који раде у МУП-у могу да аплицирају за тај посао, а број заинтересованих из грађанства веома је мали. Обавља се тестирање и онај ко испуни услове добија решење, те почиње да обавља послове пратиоца.

– Настојимо да један од критеријума буде барем пет година у подручној полицијској станици, да кандидат има искуство и да је добро обучен. У складу с програмом стручног оспособљавања и усавршавања, постоје одређене категорије и норме које људи морају да задовоље. Ко то испуни наш је човек – објашњава Богдановић.

Доказивање оспособљености

Наравно, успех на улазном тесту не значи да ће се сутра наћи „раме уз раме“ са председником државе и штитити га на неком важном скупу. За то је потребно проћи пробни рад на мање сложеним пословима.

За разлику од „Кобри“ и Управе за обезбеђење МУП-а, послови обезбеђења личности и објеката којима прети опасност од терористичког напада, или су на другачији начин безбедносно угрожени, нису примарни задаци Специјалне антитерористичке јединице (САЈ). Како објашњава Џамић, за то су задужени припадници такозваног тима Д, једног од њихова четири оперативна тима. Према његовим речима, после пријема у јединицу сви припадници су распоређени у Б тим, један од два најобученија и најспособнија тима који решавају компликоване талачке ситуације, те пролазе основну и вишу фазу антитерористичке обуке, уз основни курс обезбеђења личности и објеката. Када старешине процене да неко има више склоности за посао обезбеђења, кандидат се тек тада „пребацује“ у тим Д и пролази додатну обуку.

– У том тиму су старији, искуснији припадници, који су прошли целокупну обуку у јединици, с богатим искуством, сталожени, смирени, који не плану тако лако и „не упадају у ватру“ – наводи Џамић.

Да би неко постао лични пратилац мора, без икакве импровизације, да следи утврђене процедуре које се из го-

У СКЛАДУ СА ЗАКОНОМ

Уредба о одређивању послова безбедносне заштите одређених лица и објеката ступила је на снагу 2010. године. У 20 чланова детаљно је прописано ко има право на заштиту, шта су послови безбедносне заштите, ко их обавља, које су мере контраобавештајне заштите, затим шта су превентивно-безбедносне мере, мере физичке заштите и остало.

Уредбом се ближе одређују послови безбедносне заштите одређених лица и објеката у земљи и иностранству, које непосредно врше МУП, БИА, ВОА, Војна полиција и јединице Војске Србије.

Лица из члана 1. Уредбе су председник Републике, председник Народне скупштине, председник Владе, министар спољних послова, министар одбране, министар унутрашњих послова, начелник Генералштаба Војске Србије, директор БИА, директор ВБА, директор ВОА, директор полиције, страни државници – носиоци највиших државних функција током службених посета Републици Србији и носиоци највиших правосудних функција и други државни функционери у зависности од процене угрожености, а по препоруци Бироа за координацију рада служби безбедности.

дине у годину усавршавају, јер управо те процедуре олакшавају њихов рад. Дакле, не може нико „на своју руку“ да одлучи како ће да се понаша и где ће у одређеном моменту да стоји у односу на штићеног.

Грујић појашњава како нас култура или пак филмови „често наводе на погрешне закључке“, те многи имају погрешну слику о професији обезбеђења.

– У филму је често приказана ситуација како пратилац увек потегне оружје у правом тренутку, пуца у масу и прецизно погоди онога ко хоће. Наш посао је ипак много комплекснији – објашњава Грујић.

Посебни услови

У свакој јединици постоје специфични услови при селекцији кандидата, али и при избору пратилаца за одређену личност. Они морају да знају да скијају, возе кола под специјалним околностима, пливају, вешто рукују оружјем... Подразумева се и познавање страних језика, по могућству више од једног, због честих путовања и сарадње са странцима. Пратиоци су веома добро уиграни, мењају информације погледом, договарају се и споразумевају сигнаlima.

За разлику од увреженог мишљења да су лични пратиоци „момци од два метра“ треба имати у виду да је висина један од важних фактора селекције при избору пратилаца штићеног. Они морају да буду приближне висине као одређена личност, јер треба својим телом да „маркирају“ чувану особу. Разлика у висини представља могући фактор угрожавања, јер ако је штићеник виши, уочљивији је као мета.

Због „уласка у масу“ обезбеђење треба „на фин начин“ да избегне контакт штићеног и грађана који би да приђу да се поздраве. Стога, у склопу едукације припадници ових служби слушају и предавања о бонтону, вербалној и невербалној комуникацији и сличном.

АТЕНТАТ У СРБИЈИ

У дворишту Владе Србије у Београду, 2003. године, извршен је атентат на председника Владе Зорана Ђинђића. Убиство премијера довело је до проглашења ванредног стања у земљи. Трагичном догађају претходила су три покушаја атентата – код Бубањ потока, Београдске арене и испред зграде Народне скупштине.

На ауто-путу Београд–Ниш, пре три године, возач џипа покушао је да пресече колону возила под пратњом председника Србије Томислава Николића. Он је, не базирајући се на упозорења припадника обезбеђења, покушавао да се „убаци“ између аутомобила који су ишли испред председниковог возила.

Прошле године несмотрени возач није се зауставио при уласку у раскрсницу на Бањици и, крећући се неприлагођеном брзином, ударио је у службени аутомобил председника Владе Александра Вучића. Премијер је седео на задњем седишту и прошао је без повреда.

ИНЦИДЕНТИ У ИНОСТРАНСТВУ

Мушкарац (26) ухапшен је на северу Чешке 2012. године јер је пластичним пиштољем напао председника Вацлава Клауса, који том приликом није повређен. Мушкарац је пуцао из близине, из пиштоља напуњеног капслама. Јавност је тражила одговор на питање зашто председниково обезбеђење није благовремено реаговало.

Исте године једна особа је убијена, а друга рањена у пуцњави током победничког говора премијерке Полин Мороа, лидерке сепаратистичке Партије Квебека. Мороа у пуцњави није повређена, а за напад је осумњичен мушкарац који је потом ухапшен. Телохранитељи су одвукли премијерку од говорнице док се обрађала присталицама, којих је било на стотине.

Амбасадорка Немачке у Јемену Карола Милер Холткемпер избегла је 2013. године отмицу, а њен телохранитељ убијен. Он је настрадао док је пружао отпор покушају отмице у продавници у јужном делу јеменске престонице.

Ни ова година није протекла без инцидената. Мушкарац (40) осуђен је на девет година затвора јер је намеравао да убије председника Русије Владимира Путина, тако што је летелицом на даљинско управљање хтео да баца експлозив на његов аутомобил.

Недавно је наоружани нападач прескочио ограду, прешао преко травњака и ушао у Белу кућу. Тајна служба која чува шефа државе прво је објавила да он није имао оружје, да би касније признала да је имао нож, а мачету и велику количину муниције у аутомобилу паркираном у близини. Председник Барак Обама и његова породица нису били у кући када се инцидент догодио.

Посвећеност послу

Штићену особу не чува увек исти број припадника служби обезбеђења, јер је потребно имати „људе у резерви“ због годишњих одмора, повреда или болести. Тиме се обезбеђују континуитет и оперативне способности, али и не сметано функционисање система.

– Због тога се на сваких шест месеци обављају процене угрожености, а на основу тога одређује потребан број лица који ће штитити личност или објекат – објашњава припадник „Кобри“.

Њихово радно време није уобичајено од 9 до 17 часова, нити имају сваки викенд слободан. Оно се често завршава када и активност одређене личности.

Како објашњава Никитовић, ни свакодневно функционисање, попут одласка у тоалет или исхрана, није лако јер се дешава да непосредно обезбеђење више од 10 сати проведе стојећи у једном месту. С друге стране, догађало се и да са штићеником одлазе у позориште или биоскоп.

– Било је ситуација да кренемо у шест ујутро, посао завршимо око 23 часа или касније, а сутра поново наста-

вљамо. То је специфичност овог посла. Примера ради, са штићеном особом треба да идемо у биоскоп. Ситуација је таква да се мени осам сати рада завршава током филмске пројекције, па наравно да нећемо предају смене извршити у сали – каже он. Управо зато жеља и посвећеност су најбитнији у овом послу.

– Ко нема вољу смањити му се будност, неће га занимати ништа, нити ће бити мотивисан – каже Никитовић.

Функционери наведени у Уредби имају могућност обезбеђења и током годишњих одмора, а остале штићене личности то право стичу на основу процене безбедносних структура. За свако путовање у иностранство потребна је накнадна процена о угрожености лица и дозвола да јединица упути припаднике у иностранство.

Прво о чему припадници обезбеђења разговарају када се састану са колегама у иностранству у којој долази високи званичник, јесте процена угрожености.

– Када је Војислав Коштуница постао председник СРЈ путовао је у Француску, а ја сам игром случаја ишао са њим. На основу процене и ранга личности, Французи су Коштуницу сврстали у „трећу категорију“ и, између осталог,

доделили му „блинду“ – возило с одређеним степеном заштите. Касније је француска служба Коштуницу ставила у „четврту категорију“ и више му није следовала „блинда“, јер њено коришћење много кошта државу – појашњава Грујић.

Сарадња са страним службама

Заштита личности годинама постоји у свету, сваког дана технике напредују и требало би ићи у корак с осталима. Управо због тога су сарадња са иностраним колегама и искуство осталих веома важни. Каже се да „људи уче на туђим грешкама“ и зато су семинари, предавања, сарадња инструктора и преношење искуства на остале од непроцењивог значаја за обуку и едукацију припадника обезбеђења.

– Посао непосредне физичке заштите је заправо занат, али уз адекватну литературу или едукационе филмове увек сазнате нешто ново. Много је примера шта смо научили од осталих, али дешавало се да странци нешто науче и од нас – рекао је Грујић.

Он се похвалио и да је на једном од семинара у Србији пред припадницима америчке службе изведена техника склањања личности с линије ватре приликом угрожавања експлозивном направом.

– Они су, без обзира на своје искуство, били позитивно изненађени и веома одлучни да по нашем примеру обуче и припаднике чувене Тајне службе САД – прича Грујић.

Драгоцено је стечено знање о сличностима и разликама, које може бити примењено у складу са законима државе. Припадници наших служби безбедности сарађују са ко-

легама из америчке, израелске, аустријске, француске службе...

Када је реч о САЈ-у, они учествују и у ситуацијама пружања подршке и асистенције КЕТ тимовима (Counter Assault Team).

– Задатак обезбеђења личности је да склоништићено лице у случају напада, они не прихватају ватру и њихов пр-

ПОСАО ИЗВРШАВАТИ БЕЗ ЕМОЦИЈА

Обезбеђење лица веома је одговоран и частан задатак, али и велика обавеза. Најлепше је када се тај задатак изврши безбедно. Како наводи потпуковник Миликић, посао треба извршавати без емоција, јер оне доводе до проблема.

– Немогуће је не остварити контакт саштићеником, јер чим се људи упознају појављују се и одређене емоције. Због тога се обављају селекције и избор кадра који неће због емоција направити пропуст и не предузети одређену меру. Улога психолога у томе је од непроцењивог значаја – каже потпуковник.

Никитовић истиче да је позив веома захтеван, и ко се томе посвети 100 одсто има веома мало слободног времена.

– Посао је испунио моја очекивања, уживао сам у сваком моменту, а волим да радим и сада. Један од фактора задовољства је и однос са колегама. Временом се искристалишу екипе, проводите много времена са њима, често и 24 часа са истим човеком. Мењамо информације погледом, договарамо се и споразумевамо сигнале. Срећа моја па сам радио посао који волим – каже Никитовић.

Грујић напомиње да је посао изузетно стресан и тежак, захтева много напрезања и нередовности у раду, и не може свако да поднесе такав притисак. Дешавало се да појединци задовоље критеријуме током селекције и после одређеног времена кажу „овај посао није за мене”.

– Е па за мене јесте! Дефинитивно, после свих ових година – истиче Грујић.

ви задатак је да се личност „извуче” на безбедно место. Припадници КЕТ тима у пуној су опреми, наоружани аутоматским оружјем, и спремни да прихвате, одговоре и неутралишу напад – каже Никитовић.

Пропусти се дешавају

И припадници обезбеђења су људи, а људима се поткрадају грешке. Тако је обезбеђење можда најчуванијег човека на свету, председника САД, „заказало” приликом посете Џорџа Буша Багдаду. На његову срећу, у руци нападача налазила се „само” ципела. Трагичнију судбину до-

живео је премијер Израела Јицак Рабин, када га је на мировном скупу у Тел Авиву убио израелски екстремиста.

Како обезбеђење не би затајило, учестале су провере знања, вештина, физичких и психичких способности, редовни систематски прегледи и разговори са психологом, који омогућавају руководиоцима да константно долазе до сазнања о евентуалним узроцима пропуста.

– Гађање Буша ципелама је секунд времена, и то не значи да је обезбеђење спавало или да није извршавало свој посао. То једноставно може да се деси свима. Постоје пропусти и другачије врсте – нашој држави се догодио дрон на фудбалској утакмици, а и немачкој канцеларки Ангели Меркел дрон је спуштен на два метра од ногу. Те машине су до пре неколико година постојале само у теоријама завере, а данас сваки аматер може да их поседује – каже Грујић.

Он објашњава да је систем заштите израелског премијера од 1995. године, када је Рабин убијен, драстично промењен. До тада је обезбеђење имало три припадника службе, а после трагедије тај број је утростручен.

– После убиства строго је дефинисана „зона одговорности” јер су сва три припадника задужена за заштиту, тог трагичног дана, истовремено гледала у једном правцу – у људе на улици. Атентатор је пришао Рабину и пуцао му у леђа с мале дистанце – објашњава он. Од тада је, према речима Грујића, уведено правило да је „зона одговорности” страна ближаштићеној особи.

Када се активност заврши, обавезно је извршити анализу добрих и лоших момената и тиме избећи могуће пропусте следећег пута.

– То раде све светске безбедносне службе – каже Грујић.

Побољшати систем

Погрешно је посматрати обезбеђење само кроз један параметар – човека, и бавити се том индивидуом. Постоји спектар људи, мера и активности, ангажовани тим треба да осмисли „посао” и модификује га, направи план, обави безбедносну претходницу, изврши размену података са службама безбедности, и још много тога. Неопходно је испо-

ЖЕНЕ СУ ЈЕДИНИЦАМА НЕОПХОДНЕ

Рад на обезбеђењу личности није само привилегија мушкараца. У свету је познат пример личне гарде некадашњег либијског лидера Моамера Гадафија, која је бројала више стотина жена. У Србији жене раде у „Кобрама“ и Управи за обезбеђење одређених личности и објеката МУП-а.

Претпрошле године у батаљону „Кобре“ реализована је селективна обука безбедносне заштите за девојке. Обуку је успешно завршило њих 20, које су потом укључене у безбедносну заштиту лица.

Жене су јединицама неопходне, што због практичних разлога, што због мање „упадљивости“.

– На пример, штићена особа је жена и треба да оде до тоалета. У таквим ситуацијама девојка из обезбеђења треба да је отпрати. Такође, спајамо мушкараца и жену на послу када обезбеђење треба да буде мање уочљиво – каже потпуковник Миликић.

штовати комплетну процедуру како безбедност штићене личности не би била угрожена ни у једном моменту.

Услед ригиднијих процедура, земље ЕУ имају мањи број штићених личности него наша. Богдановић сматра да ниједан систем обезбеђења личности није савршен и он процедуре заштите описује као „живи организам“.

– Увек постоји могућност да се систем побољша. Ко дође у наш систем, требало би да има жељу да га поправи и унапреди – закључио је. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ

Снимили Фото-репортери „Одбране“ и САЈ-а